

Barn og rom

Rommets betydning for de yngste barnas sosiale samspill i barnehagen

Av

Mona Ravn Eggan

kandidatnummer: 26

Bacheloroppgave

Førskolelærer, heltid

Trondheim, mai 2016

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	s.2
1.1. Bakgrunn for valg av tema og problemstilling	s.2
1.2. Oppgavens oppbygging	s.3
2. Teori	s. 4
2.1. Toddler og toddlerkultur	s. 4
2.2. Barnehagens innemiljø	s. 6
2.2.1. Hvem tilrettelegger vi for?	s. 6
2.2.2. Rommets betydning med de yngste barna i fokus	s. 7
2.3. Samspill	s. 7
2.4. Voksenrollen	s. 8
2.4.1. De voksne – støtter eller distraherer?	s. 9
3. Metode	s. 10
3.1. Kvalitativ metode	s. 10
3.1.1. Valg av innsamlingsstrategi og adgang til felten	s. 11
3.1.2. Prosjekt	s. 12
3.1.3. Observasjon	s. 13
3.1.4. Kvalitativt intervju	s. 14
3.2. Analysearbeid	s. 15
3.3. Metodekritikk	s. 15
3.4. Forskningsetikk	s. 16
4. Funn og drøfting	s. 17
4.1. Første observasjon	s. 17
4.2. Så hvem tilrettelegger vi egentlig for?	s. 18
4.3. Tiden etter prosjektet	s. 19
4.4. Intervjupersonens perspektiver	s. 22
5. Avslutning	s. 24
6. Litteraturliste	s. 27
7. Vedlegg 1: Intervjuguide	s. 29
8. Vedlegg 2: Skisser av rommet, før og etter	s. 30

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling

Barn og rom er et fokusområde mange barnehager jobber med. Det finnes flere barnehager som er medlemmer av Reggio Emilia-nettverk og andre barnehager som deltar i prosjekter som for eksempel barn og rom – 1000 spørsmål. Jeg vil i denne oppgaven se nærmere på pedagogisk arbeid med rom på generelt grunnlag, men nevner disse måtene å arbeide med rom på, for å synliggjøre at temaet barn og rom har fått et større fokus enn hva det tidligere har vært. Fokuset på de yngste barna har også økt, da flere og flere 1-åringer har begynt i barnehagen. Det har blitt stilt spørsmål om de yngste barna har det bra i barnehagen og hvordan livet deres påvirkes av å være borte fra sine omsorgspersoner i lange perioder. Gjennom det jeg har tilegnet meg av teori og gjennom mine observasjoner i praksis sitter jeg med en oppfattelse av at livet i barnehagen har en positiv innvirkning på de yngste barna. Dette er selvfølgelig et generell inntrykk og det vil være viktig å påpeke at det ikke nødvendigvis trenger å bety at dette gjelder alle. Som rammeplanen (2011:34) sier vil det være av stor betydning at barn får i tidlig alder erfaring med jevnaldrende hvor de får anledning til å utvikle sine samspillsferdigheter. Barnehagen blir derfor en arena som har stor betydning for barns sosial utvikling, læring og etablering av vennskap. Med bakgrunn i oppgavens omfang har jeg vært nødt til å begrense temaet: barn og rom til å kun se på innemiljøet på basen, og dens betydning av de yngste barnas sosiale samspill. Jeg er likevel klar over at barnets sosiale samspill påvirkes av flere faktorer enn kun det.

I løpet av min praksis i tredje studieår gjennomførte jeg et endrings- og utviklingsarbeid som omhandlet innemiljøet på en småbarnsavdeling, og som har inspirert meg til å se nærmere på dette. Jeg har lenge vært interessert i hvordan barnehagens innemiljø kan være en viktig faktor for utvikling av barns samspillskompetanse, spesielt etter jeg startet på fordypningen *de yngste barna i barnehagen*. Jeg har derfor valgt å ta utgangspunkt i det når jeg nå skal gjennomføre min bacheloroppgave. Nok en gang har jeg, med bakgrunn i oppgavens omfang, vært nødt til å se kun på samspill for at oppgaven ikke skal bli for stor. Samspill kan i korte trekk beskrives med å inneholde en kroppslig (og verbal) kommunikasjon, samarbeid, å utveksle og bytte (Bø og Helle, 2008:268). Dette begrepet vil jeg gå dypere inn i under teorikapitlet. Jeg valgte å ta for meg samspill da jeg opplever det som svært betydningsfullt

for barns sosiale utvikling. Barnehagens utforming av innemiljøet kan også påvirke flere sider i barns utvikling, som språk og vennskap. Dette kunne vært spennende å sett på ved en senere anledning, men med oppgavens rammer var ikke dette mulig.

Problemstillingen min ble derfor:

Hvordan kan det fysiske rommet ha betydning for de yngste barnas sosiale samspill i barnehagen?

Rammeplanen (2011:22) setter også fokus på barnehagens innemiljø, hvor det nevnes at innemiljøet skal utformes slik at alle barn får et godt utgangspunkt for å være aktivt med i lek og andre aktiviteter. Man må som voksen tilrettelegge for at barna har ulik alder og ferdighetsnivå. Dette er retningslinjer vi som jobber i barnehagen må forholde oss til, uavhengig om man deltar i nettverk eller prosjekter.

1.2 Oppgavens oppbygging

Oppgaven er delt inn i fem deler. Jeg vil starte med en innledning hvor bakgrunn for valg av tema, samt problemstilling presenteres. Jeg vil videre i kapitel to redegjøre for teorien som jeg ser på som relevant for funnene mine. I kapitel tre vil jeg se på valg av metode og hvordan disse metodene vil være relevante for å innhente den informasjonen jeg trenger for å få svar på min problemstilling. I kapitel fire vil jeg drøfte funnene fra arbeidet som er gjort samt se disse opp i mot teorien jeg tidligere har lagt fram, før jeg til slutt avslutter med en oppsummering og tanker om hvordan man kunne jobbet videre med dette.

2. Teori

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere teorien som jeg ser på som relevant for funnene mine og bruke denne for å støtte opp det jeg drøfter. Jeg vil se på toddlerkultur, barnehagens innemiljø hvor jeg har fokus på oppholdsrommene for barna, samspill og voksenrollen. I hovedsak er det innemiljø og samspill som er mest relevant for problemstillingen, men etter gjennomføring av spesielt observasjon ser jeg også at det vil være nødvendig å gjøre rede for toddlerkultur og voksenrollen.

2.1 Toddler og toddlerkultur

Når man skal undersøke tema som omhandler de yngste barna vil det være unngåelig å ikke nevne begrepene toddler og toddlerkultur. Disse begrepene har blitt introdusert av Gunnvor Løkken da hun mente det var et behov for å synliggjøre at de yngste barna hadde en kultur som var typisk for de og at denne skilte seg fra barnekulturen generelt. Begrepet *toddler* har hun tatt fra det engelske språket som oversatt til norsk er en som stabber og går. Hun valgte å beholde det engelske ordet da hun mente dette ga en bedre ordlyd enn stabber. Toddler beskriver 1-og 2-åringens karakteristiske ganglag og bevegelse (Løkken,2012:16). Likevel kan man oppleve at det er uenighet om det vil være riktig å ha et begrep for den yngste barnegruppa. Greve (2009:22) mener at det var helt riktig da Løkken først lanserte begrepet, for å få et større fokus på en aldersgruppe som fram til da hadde vært litt usynlig. Men mener nå at dette ikke lenger er nødvendig, da begrepet kan gi mer oppmerksomhet til ganglag og språk framfor det barna gjør. Jeg støtter meg likevel til Løkken og vil derfor bruke begrepet *toddler* når jeg omtaler barnegruppa i denne oppgaven, samtidig som jeg kommer til å benevne de som de yngste barna der hvor det bli naturlig. Grunnen til at jeg at jeg velger å støtte meg til Løkken er for at *toddler* henger sammen med *toddlerkultur* som i mine øyne gir en svært riktig beskrivelse av hvordan de yngste barna samhandler.

Som Løkken beskriver har denne aldersgruppa en *toddlerkultur* som er typisk for deres fellesskap og omgang med hverandre. Inspirasjonen Løkken fikk til å utvikle dette begrepet var fra den franske filosofen Maurice Merleau-Ponty som i 1945 presenterte en filosofi som han kalte persepsjonens fenomenologi. Denne filosofien beskriver at kroppen er forankret i denne verden og er til stede med mer enn bare tanken. For å oppleve verden bruker man hele

kroppen som inkluderer sanser, motorikk, følelser, tanker og fysiologi. Noe som gjør at vi ”med hele kroppen er oppmerksomme på vår tilstedeværelse i verden, på det vi gjør der og på det som skjer med oss der, *mens det skjer*” (Løkken, 2005:24). Ikke bare er vi til stede med hele kroppen, men i tillegg har man som menneske en naturlig intensjon for å være oppsøkende mot verden rundt seg. Det vil derfor alltid foregå en umiddelbar og meningsfull kommunikasjon mellom mennesker. Dette har vært grunnlaget for Løkkens interesse for persepsjonens fenomenologi, hvor hun har sett koblinger til hvordan toddlere som enda ikke har det verbale språket likevel kommuniserer meningsfullt med hverandre gjennom kroppen (Løkken, 2005:25). Som hun selv sier så har hun sett gjennom mye forskning på feltet at toddlerne ”gjennom kroppslig omgang mer enn gjennom verbal samtale viser at de forstår hverandres hensikt og mening i felles lek” (Løkken, 2004:22). Det som kjennetegner toddlerkulturen er som sakt den kroppslige måten å kommunisere og samhandle på, men Løkken (2004) har sett flere felleskjennetegn på denne kulturen gjennom sin forskning. Blant annet har humor og gjentakelse en sentral plass.

Humor er i følge Søbstad (2006:41) nært beslektet med glede gjennom kroppslig aktivitet og lek. Likevel vil det være vanskelig å definere hva humor er da det er så mange varianter. I toddler-humoren kan man i følge Løkken (2004:116) oppleve at den kobles til at de går tett opp i ansiktet til hverandre og at dette løses ut i en overdrevet latter. Hun mener latteren er en viktig faktor for at barna i mellom skal forstå at nå er det meningen at det er artig, eller en invitasjon til at de skal ha det artig sammen. Ut i fra denne påstanden kan man tolke det som at det sosiale aspektet er viktig. For toddlere munner dette ofte ut i flirekonsert, en betegnelse som også kommer fra Gunnvor Løkken. Dette viser en gruppeglede som er preget av fysisk aktivitet, roping og skriking i en kombinasjon med smittende latter. En humoropplevelse forsterkes når den deles med andre, dette gjør toddlerne ved å prate, peke eller viser interesse for en annens aktivitet (Søbstad, 2005:176).

Gjentakelse kan i denne sammenheng gjøres på to måter. For toddleren brukes ofte gjentakelse i forbindelse med når de hermer og imiterer hverandre, jeg har likevel valgt å se på gjentakelse i den forbindelse når en aktivitet gjentas gang på gang. For voksne vil gjentakelse av å gjøre noe gjentatte ganger oppleves som svært rutinepreget og ikke gir noe lykkfølelse på bakgrunn av det. Men for små barn blir handlingen både lettere å begripe og huske. I følge Sandvik (2006:24) kan denne gjentakelsen gi barna mulighet til å kjenne på en følelse av kontroll, oversikt og hvordan ting henger sammen. Dette vil være grunnlaget til

hvorfor vi ser på gjentakelse som en kilde til glede og mening hos toddlerne. Ikke minst er gjentakelsen med å legge til rette for et inkluderende miljø i leken, da aktiviteten vil være lettere å begripe hvis barna observerer før de ønsker å delta. Siden det ikke blir noe tydelig start eller slutt på leken vil den også være åpen for at hvem som helst kan være med.

2.2 Barnehagens innemiljø

Som Thorbergsen (2007:25) sier skal barnehagens rom både gi plass til og "gi rom for" aktiviteter for barna. Rommet må være raust og innbydende, samt gi mulighet for å kunne konsentrere seg og slappe av. Hun mener rommet snakker til oss og forteller barna hva det kan brukes til. Ved at de ulike rommene inviterer til forskjellige aktiviteter vil det også gi forskjellige erfaringer for barna. Dette er noe pedagogen må ta hensyn til i arbeid med barn og rom, og vi kan si at rommet er et pedagogisk virkemiddel i arbeid med barn. Som voksen har man gjennom arbeid med innemiljøet mulighet til å legge til rette for at barna opplever selvstendighet, glede over å få til, samt utvikle seg motorisk. For å få til dette må inventar og materiell blant annet være tilgjengelig og i barnas høyde (Thorbergsen, 2007:28).

2.2.1. Hvem tilrettelegger vi for?

Det vil være viktig at man alltid tar barnegruppa med i betraktning når man skal jobbe med det fysiske miljøet. Et godt eksempel på hvordan noe ikke fungerer presenterer Åberg & Taguchi (2010:30) da personalgruppa tidligere tenkte at barna måtte tilpasse seg miljøet. Da oppdaget de at det innimellom ville være barnegrupper som hadde en mye mer voldsom lek med blant annet dukkekroken. Tanken deres ble da at "nå har vi fått en *sånn* barnegruppe..". Etter hvert forsto de at interessene til barnegruppa vil endre seg fra år til år, noe som gjør at lekemiljøet også må gjøre det. Personalet må først bevisst observere med både øyne og ører hvordan barna bruker rommet og hva de interesserer seg for. Da har de bedre forutsetninger for å kunne planlegge og gjøre endringer som vil treffe barnas behov. Hvordan rommet er innredet og hvordan man velger å utforme det vil også være med å påvirke den pedagogiske praksisen og hvordan de ansatte organiserer hverdagslivet i barnehagen, samtidig som rommet vil uttrykke hvilke egenskaper og erfaringer vi som voksne ønsker at barna skal utvikle (Seland, 2011:25).

2.2.2. Rommets utforming med de yngste barna i fokus

Som jeg nevnte innledningsvis er det ulike ting man må tenke på når man innreder et rom med de yngste barna i fokus. Som jeg sa vil det blant annet ha betydning at ting er tilgjengelig for barna, utover det vil det også være viktig at materialene og utstyret rommet er utstyrt med gir barna mulighet til å tilegne seg ulike erfaringer. Sanserom og tumlerom er noe Thorbergson (2007:33) blant annet nevner som rom flere pedagogiske ledere har opplevd fungerer. I boken "*Barnehagens rom – nye muligheter*" har Eli Thorbergson vært i ulike barnehager å sett på ulike måter å tilrettelegge for de behovene de yngste barna har. Her blir det også synlig at gjentakelse er noe som går igjen i prosessen med å tilegne seg taktile, visuelle, auditive og motoriske erfaringer. Det som er karakteristisk for tumlerom er at det består i hovedsak av elementer som utfordrer barnas motoriske og sosiale kompetanse. Et slikt rom er lagt til rette for å kunne være kroppslige slik som en toddler har behov for å være. Et eksempel på hva et slikt rom kan inneholde er madrasser, puter til å stable eller klatre på, esker man kan sitte i eller en rutsjebane som man kan klatre å skli i. Samtidig som de individuelt utfordrer og erfarer ting om seg selv og andre er dette også med å stimulerer et godt samarbeid. Med esker og bokser kan barna på tur stable for å bygge tårn, sammen ser de at tårnet blir høyere og høyere før det til slutt raser sammen. De yngste barna har ofte behov for at en voksen er med å støtter dette samarbeidsprosjektet i starten før de klarer å gjøre dette selv (Thorbergson, 2007:37).

Det som skiller et tumlerom fra et sanserom er at sanserommet vil inneha flere sansestimulerende materialer. Det kan være tekstiler med ulike teksturer som barna kan ta på, eller bruk av ulike farger man kan finne i form av lys eller andre materialer. Instrumenter eller andre ting som lager lyd vil også være med å stimulere sansene. Dette er som Thorbergson (2007:39) kaller et rom for estetiske opplevelser. Det innebærer også muligheten til å kle seg ut med hatter, vesker og andre tekstiler som henger tilgjengelig for barna eller det å speile seg i bølgespeil. I mange barnehager vil man oppleve at det er mangel på plass, og vil derfor ha et sansehjørne eller rom som kombinerer sanserom og tumlerom.

2.3 Samspill

I følge Rye (2011:46) er moderne utviklingsforskning tydelig på at man fra spebarns alder er predisponert for sosialt samspill med sine omsorgspersoner. Bevegelse, blikkontakt, skrik og

smil er ulike metoder barnet bruker for å oppnå kontakt. For å kunne ha et sosialt samspill kreves det i følge Ytterhus (2002:17) at man må være fysisk sammen med andre. Det holder ikke å kun være i samme rom, sosialt samspill forstås i følge han som gjensidig utveksling av følelser, opplevelser, erfaringer og ting. Små barn har i følge Lindahl (1999:15) en stor interesse for barn i samme alder og blir inspirert og lar seg ofte påvirke av hva som foregår rundt dem. Dette påpekes også i rammeplanen (2011:34) som sier vil det være av stor betydning at barn i tidlig alder får erfaring med jevnaldrende hvor de får anledning til å utvikle sine samspillsferdigheter. Barnehagen blir derfor en arena som har stor betydning for barns sosial utvikling, læring og etablering av vennskap. Vygotsky støtter dette med å si at i et miljø som oppmuntrer til sosialt samarbeid kan barnet få gode forutsetninger for å kunne observere og imitere, som igjen bidrar til å utvikle sine tenke- og reaksjonsevner (Lindahl, 1999:51). For språkets utvikling vil det være viktig at man har lekemiljø hvor de har flere gjenstander for hånden. Som Krogstad (2005:103) uttrykker vil barnas dialog utvikle seg i stor grad gjennom et gjentagende mønster, hvor barna hermer eller blir inspirert til å utvikle de handlingene de andre barna gjør. Et miljø, som for eksempel en kjøkkenkrok, vil kunne være et godt utgangspunkt for å legge til rette en slik aktivitet og samspill. I følge Krogstad (2005:103) vil de yngste barna kunne uttrykke mer ord og verbalspråk om de befinner seg i en kontekst hvor de kan både kroppsspråklig og verbalspråklig utpeke gjenstander som de har rundt seg. Gode samspill er med andre ord svært betydningsfullt for barns utvikling.

2.4 Voksenrollen

For små barn vil en god relasjon med voksne være av stor betydning. I følge Drugli (2013:80) vil denne relasjonen ha ekstra stor betydning for de yngste da de er svært relasjonelle og trenger at en voksen er med å støtter de i hverdagens ulike situasjoner. Som en betydningsfull voksen for barnet vil man være med å bidra til barnets selvoppfattelse og oppfattelse av miljøet rundt seg generelt. Den voksne har derfor i denne relasjonen en svært viktig rolle. Med sine erfaringer og posisjon har man helt andre forutsetninger for å styre forholdet. Barn er på mange måter helt avhengig av den voksne, forholdet blir derfor asymmetrisk. Men ved å møte de på en anerkjennende måte vil barna få et godt utgangspunkt for å bli mer og mer selvstendige. Det handler i korte trekk om hvordan man som voksen *ser* og *hører* barnet (Askland, 2012:35). Videre sier også Drugli (2013:81) at gjennom positive relasjoner med barna vil også den voksne få utbytte ved at deres motivasjon for å være sammen med barnet øker. Når både barnet og den voksne opplever samværet som positivt vil dette også føre til

trivsel generelt, noe som bidrar til barnets positiv atferd. Det vil si at man allerede i et tidlig stadium i et barns liv er med å forebygger atferdsvansker eller utfordringer med å samarbeide. Det har lenge vært en vanlig strategi i barnehagen at de voksne går fram som gode eksempler for en god oppførsel og hvordan man viser omsorg for hverandre. Som voksen viser man med kroppsspråk og holdninger hvordan man kan ha gode samspillsmønstre og ønsker med dette at barna skal bli inspirert til å gjøre det samme (Johansson, 2013:183). I leksamenheng blir også voksenrollen viktig. Som Öhman (2012:123) sier er det i løpet av barnets to første leveår at det viktigste grunnlaget for å forstå lekens signaler blir etablert. Denne blir introdusert av voksne som er av stor betydning for barnet. Gjennom samspill i lek vil barna kunne gjenta og gjenleve hendelser de har erfart og kan velge en annen posisjon enn hva de hadde i den virkelige hendelsen. På denne måten kan de prøve å se den i fra et annet perspektiv for å øke sin kunnskap eller forståelse for denne posisjonen.

Hvor Askland (2012) snakket om et anerkjennende samspill nevner også Johansson (2013:25) en samspillende atmosfære. Stikkord som enkelt beskriver det er de voksnes tilstedeværelse, lydhør og en avslappet holdning til grenseoverskridelser. De voksne viser en interessert og nysgjerrig holdning til det barna holder på med og ønsker å forstå hvordan de opplever situasjonen. Dette kan man på en god måte bidra til ved å hengi seg til det barna er opptatt av og viser da et stort engasjement i barnas liv. For å kunne det må man være fysisk og psykisk tilstede. Det vil derfor ikke alltid bare handle om å legge til rette for lek og finne fysiske rom hvor leken kan foregå, men lik så viktig vil de voksnes holdning og interesse for leken være av stor betydning (Öhman, 2012:243).

2.4.1 de voksne – støtter eller distraherer?

Den voksnes tilstedeværelse i barns lek og samspill kan bidra i både positiv og negativ retning da man kan ødelegge leken om man ikke er sensitiv nok. Som voksen kan det i mange tilfeller være stort behov for å fungere som en støtte i leken, men man må likevel kjenne etter om det er tid for å trekke seg tilbake og la barna klare seg på egenhånd. I følge Vince (1971, i Løkken 2012:150) vil det være nødvendig at lekearealet har god plass til å bevege seg fritt og minst mulig innblanding fra voksne. Dette vil fungere godt ved at det allerede er etablert sterke og gode relasjoner til barna. Lik så viktig som gode relasjoner til barna er også kunnskap om de yngste barnas omgangsformer. Ved at den voksne mangler denne innsikten kan barnas lek oppleves som svært kaotisk og uten noen verdi. Man kan da lett bli fristet til å lede barna inn i andre aktiviteter som er roligere, noe som bidrar til at barna går fra en sosial tumlelek til å

finne en individuell lek som for eksempel lek med biler eller klosser (Løkken, 2012:151). Det vil i følge Abrahamsen (2010:86) være nødvendig med erfaringer og kompetanse fra den som observerer for å kunne reflektere over situasjonen man ser, på denne måten vil man kunne tilegne seg en "vent og se"-holdning som bidrar til å avverge forhastede bedømmelser av en situasjon.

3. Metode

I denne delen av oppgaven vil jeg se først litt kort på hva metode er, for så å se nærmere på hvilken metode jeg har valgt og hvordan jeg valgte å bruke denne metoden. Jeg vil også ta med underkapitler som forskningsetikk og metodekritikk som er viktig å ha både reflektert over og undersøkt i et slikt arbeid.

"En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener formålet, hører med i arsenalet av metoder"

Aubert i Dalland 2012:111

Dette sitatet kommer fra sosiologen Wilhelm Aubert som ofte blir sitert når spørsmål om hva metode er. Som det kommer fra sitatet vil en metode være en måte å gå fram på for å finne ut av det man lurer på. Gjennom metoden vil man innhente data som vil være nyttig for å kunne drøfte og jobbe mot en konklusjon (Dalland, 2012). Ofte vil man ut i fra problemstillingen se hvilken type metode som vil være mest hensiktsmessig å bruke for å innhente dataen man trenger. Det finnes flere ulike metoder å bruke, men man ser at det er to hovedtyper: kvalitativ og kvantitativ metode. En kvantitativ metode tar for seg tall og informasjon som er målbart, som f.eks. tabeller og lignende. Den kvalitative metoden er basert på observasjoner, intervjuer, samtaler osv. som legger opp til at forskeren må ha evne til å tolke sosiale fenomener (Bergsland & Jæger, 2014:67). Ut i fra min problemstilling har jeg vurdert kvalitativ metode som den mest hensiktsmessige metoden for å innhente mitt datamaterialet.

3.1 Kvalitativ metode

Som nevnt omhandler kvalitativ metode observasjoner, intervju, samtaler, gjennomføring av prosjekter, videoopptak og bilder. Målet med en slik metode vil være å få en større forståelse

av sosiale fenomener, derfor vil det være av stor betydning at man må kunne tolke disse fenomenene (Thagaard i Bergsland & Jæger, 2014:67). Disse sosiale fenomenene finner man i menneskers hverdagshandlinger i sin naturlige kontekst. Når man tolker i slike sammenhenger vil man alltid selv være redskapet for å innhente dataene, derfor vil det i tillegg være nødvendig at man er bevisst sitt eget ståsted om tema man undersøker. Hvilken bakgrunn man har og hvilken teoretisk tyngde man innehar vil alltid være med å påvirke hvordan utvelgelsesprosessen vil foregå i arbeidet. Det vil være umulig å stille seg helt nøytral da man alltid vil ha tanker om alle fenomener en møter, dette kan være bevisst eller ubevisst (Bergsland & Jæger, 2014:68).

3.1.1 Valg av innsamlingsstrategi og adgang til felten

For å finne ut hvilken kvalitativ metode som ville egne seg best for å innhente mine funn var det nødvendig å se på hva det var jeg ville finne ut. Som det kommer ut fra problemstillingen ville observasjon være en naturlig metode for å kunne se hvordan de yngste barna bruker rommet og se på relasjonene som oppstår. Jeg synes likevel det ville være spennende å se om det var rommet som påvirket barnas relasjoner og samspill, eller om dette var tilfeldig. For å kunne se dette valgte jeg i tillegg prosjekt hvor jeg kunne eksperimentere litt med lekemiljøet, dette i bakgrunn av teori og erfaringer fra praksis som jeg hadde med meg på forhånd. Avslutningsvis ville jeg gjennomføre et kort intervju av pedagogisk leder for å høre hvordan de jobber med lekemiljøet til daglig, og hvordan hennes opplevelse av min endring av lekemiljøet har vært.

Grunnen til at jeg valgte denne barnehagen var for at jeg tidligere har jobbet der i en kort periode og viste at de var svært åpne for å delta i et slikt prosjekt. De har heller ikke noe ekstra fokus på barn og rom, foruten generelle retningslinjene man må forholde seg til i rammeplanen. Jeg valgte dette i håp om å kunne tilføre noen nye tanker og perspektiver. For å kunne danne meg et bilde av hva som engasjerte barna, elementer som kunne endres eller tilføyes så jeg det som relevant og observere også i forkant. Før jeg startet å gjøre endringer i lekemiljøet, var det betydningsfullt for meg å høre med personalgruppa hvilke erfaringer og tanker de hadde om dette prosjektet. Disse tilbakemeldingene ble relevant for mitt prosjekt da jeg ser det som viktig å inkludere personalet som skal jobbe i dette miljøet hver dag. Jeg ville som sagt så endre innemiljøet på basen for så igjen observere i etterkant. Jeg mener det ville gi meg en mulighet til å se om barna samhandlet på en annen måte grunnet innemiljøet eller om samspillet var som før uavhengig hvordan rommet var innredet. Barnehagen jeg var i er

en basebarnehage, hvor småbarns-basen har ca. 15 barn. Informanten jeg brukte i forbindelse med mitt intervju var pedagogisk leder på denne basen og har vært utdannet førskolelærer i 16 år, hvor hennes fordypning i faget var administrasjon og ledelse. Jeg vil nå gå litt nærmere inn på de ulike metodene jeg har brukt.

3.1.2 Prosjekt

I mitt bachelorarbeid valgte jeg prosjekt som en metode for å innhente mine funn. Som nevnt ble dette gjort i kombinasjon av observasjon og intervju. Jeg hadde som fokus å jobbe med rom i rom, hvor man får flere møteplasser til barna og se om dette gjorde noe med det sosiale spillet, barna i mellom men også spillet mellom barna og de voksne. Som jeg vil komme tilbake til observerte jeg i forkant av endringen. Jeg tenkte det kunne være et godt utgangspunkt for å planlegge prosjektet samt ha et sammenligningsgrunnlag for observasjonen i etterkant. Etter jeg hadde observert den første gangen spurte jeg også om jeg kunne få komme på et basemøte for å presentere prosjektet og ønsket kommentarer og innspill fra personalet. I et slikt arbeid vil det ha stor betydning om det er rom for å komme med innspill og ideer, dette kan gi personalet en følelse av et mer profesjonelt miljø samt at deres bidrag er betydningsfullt (Thorbergesen, 2007:134). Jeg mener det vil være av stor betydning å ha med personalet i denne prosessen, det er viktig at de trives med endringene som blir gjort noe som kan være et utgangspunkt for å bli inspirert til å videre jobbing med barn og rom. Personalet var svært positivt og innstilt på å ha det slik ei uke før jeg skulle komme tilbake å observere på nytt. Grunnen til at jeg valgte å la det gå en uke før jeg kom tilbake var for at jeg ønsket at observasjonen skulle bli mer realistisk enn hva den kanskje ville blitt om jeg hadde kommet tilbake dagen etter. Ved at barna får vendt seg til miljøet mener jeg at man vil se en mer naturlig lek enn hva man hadde sett da alt var helt nytt.

Før jeg observerte første gang laget jeg meg en skisse av rommet slik det var før jeg gjorde noen endringer (se vedlegg 2), deretter kom jeg en dag senere i sovetiden, hvor jeg fikk muligheten til å gjøre om på lekemiljøet uten at barna var til stede. Det jeg gjorde var å flytte om på noen elementer som sklia og kjøkkenkroken, samt sofaen og spisebordet. Jeg innredet et ekstra rom som tidligere var kun brukt til soving, men som nå ble et puterom/tumlerom. Jeg tok også bort en hel del småleker. De smålekene som var igjen ble sortert og lagt i bokser som sto i en stor hylle. Denne hylla og boksene stor der også før, men denne gangen hadde jeg laget laminerte bilder med hva som skulle være oppi eskene. Et annet element som jeg ville dra fram var å gjøre utkledningstøyet mer tilgjengelig (se vedlegg). Disse endringene gjorde

jeg ut i fra den første observasjonen. Analysearbeidet i denne oppgaven ble gjort i flere etapper da jeg først måtte vurdere funnene fra den første observasjonen for å kunne gå videre i prosjektet. Hvordan jeg jobbet med analysearbeidet vil jeg komme til bake til i avsnittet om analysearbeid. Et slikt arbeid kan minne om aksjonsforskning hvor det tas utgangspunkt i et problem som skal løses ved at man setter inn tiltak. Man følger så forsøket systematisk for så å komme med endringer for å forbedre situasjonen. Som Hutchinson i Dalland (2012:60) sier er ideen om aksjonsforskning at man ”bygger på forestillingen om at ny kunnskap om egen situasjon stimulerer individet til økt nysgjerrighet og ønske om å lære enda mer”. Spesielt med aksjonsforskning er at man tar tak i et problem for så ønske å endre det til det bedre, man vil finne bedre løsninger på individenes praktiske hverdagsproblemer. Man innhenter data for så å analysere vitenskapelig, dermed blir aksjonsforskning mer enn bare en aksjon (Dalland, 2012:60). Mitt prosjekt skiller seg bort i fra en slik måte ved at det ikke direkte var noe problem med lekemiljøet i barnehagen før jeg kom, men valgte å jobbe på samme måte som man gjør i aksjonsforskning for å se om jeg kunne komme med løsninger som kunne bidra til barnas samspill på en positiv måte. Og som jeg har nevnt tidligere ønsket jeg i tillegg å gjennomføre et slikt prosjekt for å kunne bidra til å engasjere personalet i å fortsette med å ha fokus på rommets betydning for små barns samspill.

3.1.3 Observasjon

Observasjon handler om å iaktta, man får med sine egne øyner se hvordan mennesker forholder seg til hverandre og omgivelsene. Å observere er noe man gjør hele tiden, spesielt i arbeid med mennesker, men kanskje noe vi sjeldent tenker over (Dalland, 2012:185). Videre sier han at man observerer med mer enn bare synet, resten av sansene er også med på å danne et inntrykk av det man observerer. Ofte man kan skille mellom ustrukturert og strukturert observasjon. Forskjellen, i korte trekk, er at man i en ustrukturert observasjon ikke har bestemt seg for hva man skal se etter da man er mer åpen for det som skjer rundt seg. I en strukturert observasjon kreves det at man planlegger mer detaljert, hvor man har et spesielt fokus (Dalland, 2012:194). Videre sier han at kombinasjonen mellom å gjennomføre en observasjon og et intervju kan også være svært nyttig da intervjuet kan bidra til å utfylle det man har sett i observasjonen (Dalland, 2012:185).

I mitt bachelorarbeid valgte jeg som nevnt tidligere å observere to ganger, en gang før jeg gjorde om lekemiljøet og en gang en uke etter. Dette opplevde jeg som lurt da jeg fikk et utgangspunkt for hvordan barnas sosiale samspill var før jeg endret noe, å hadde da et bedre

utgangspunkt for å si noe om det jeg gjorde var med på å endre samspillet. Jeg vil si at jeg hadde en strukturert observasjon da jeg hadde et spesifikt fokus, jeg hadde likevel ikke noe observasjonsskjema da jeg prøvde å stille meg åpen til hvor og hvordan samspillene oppsto. Men valgte å bemerke meg hvor barna lekte og om samspillene som oppsto var positivt eller negativt ladet. Dette gjorde jeg ved å notere. Jeg prøvde å være litt usynlig uten å direkte delta for mye. Men min opplevelse var at det var til tider vanskelig. Spesielt i den første observasjonen hvor barna trengte hjelp til å hente ned ting og barna viste stor interesse for hva jeg gjorde. Jeg gjennomførte begge observasjonene mine på samme tidspunkt på dagen, i perioden hvor det var mest tid til frilek hos barna (ca mellom kl 09 og 10).

3.1.4 Kvalitativt Intervju

I pedagogisk sammenheng vil samtalen være viktig å kunne beherske. Det som kjennetegner et intervju generelt er at intervjueren stiller spørsmål og intervjupersonen svarer. Det som skiller et kvalitativt forskningsintervju fra et vanlig intervju er at man i større grad innhenter beskrivelser fra livsverdenen til den som intervjues for så å tolke det som blir fortalt (Løkken & Søbstad, 2006:104). Intervjuet har også i forkant et satt tema eller en utarbeidet intervjuguide som fungerer som en retningsssnor for hva man ønsker å få ut av samtalen. Man kan også nevne at det finnes flere varianter av intervju som blant annet å gjennomføre det som en uformell samtale og gruppeintervju.

Jeg valgte å intervju kun pedagogisk leder og hadde i forkant sendt henne intervjuguiden (se vedlegg 1). Jeg mente at det ville være tilstrekkelig å intervju en person med ansvar for det pedagogiske tilbudet på basen, som i tillegg kunne fortelle hvordan de tidligere har jobbet med barn og rom samt komme med refleksjoner til hvordan hun som barnehagelærer så konsekvensene av endringene som ble gjort. Denne informasjonen så jeg som svært relevant for å kunne bekrefte eller stille spørsmål ved min andre observasjon. Jeg valgte å gjennomføre intervjuet ved å stille et og et spørsmål, hvor intervjupersonen fikk snakke fritt. Jeg hadde likevel planlagt noen underspørsmål hvis det ble nødvendig. I dette intervjuet valgte jeg å kun ha få spørsmål, da dette ble som supplement til observasjonene og prosjektet som jeg hadde gjennomført i forkant. For å kunne lytte mer aktivt valgte jeg å benytte meg av en båndopptaker for så å kunne notere ned hele intervjuet i etterkant, noe som jeg mener vil gjøre analysearbeidet lettere. Samtalen fløt fint og jeg opplevde å få svar på spørsmålene jeg stilte.

3.2 Analysearbeid

Som Dalland (2014:144) sier så er analyse en måte å finne ut hva det materialet man har innhentet har å fortelle. Måten jeg har gått fram var å se over mine notater fra observasjonene for så å se over om det var noe som gikk igjen eller utmerket seg på noen måte. Dette gjorde jeg på begge observasjonene. Ut i fra det laget jeg meg noen punkter som jeg så som relevant å ville greie ut for i teorikapittelet. Samtidig ville jeg gjøre likeså med intervjuet, for å se om dette støttet opp om punktene fra observasjonen, eller om det kom fram noen nye momenter som ville være relevante.

3.3 Metodekritikk – reliabilitet og validitet

Det vil selvfølgelig også være svakheter i metodene jeg har valgt å bruke. Jeg som undersøkende student vil alltid ha med meg en førforståelse som vil ubevisst være med å påvirke hva man ser og hører. For eksempel i en observasjon vil man kanskje ikke være så åpen som man kanskje ønsker å være. Å gjennom et intervju kan man ha utformet spørsmål som kan være ledende til det man ønsker svar på. Som Dalland (2012:151) sier er det en selv som er instrumentet, det er på bakgrunn for mine spørsmål jeg vil få svar. En svakhet med denne metoden er da hvilken evne man viser til det å oppfatte svarene, ta vare på de, forstå de og tolke de. Likeså kan man si at dette er svakheter med å observere. Her kommer man inn på begrepet *reliabilitet*. Det handler om hvor mye man kan stole på forskningen. I mitt tilfelle observerte jeg to ganger, men da det var to ulike utgangspunkt vil ikke dette bidra til å vise til at begge observasjonene ga samme resultat. Det at jeg da bare har observert kun en gang for hvert utgangspunkt i romløsning vil være en svakhet, men med oppgavens omfang vurderte jeg det til at det var nok for å få svar på det jeg ville undersøke. For å sikre en sterkere reliabilitet valgte jeg å intervju slik at man kan se om man deler observasjonene med pedagogisk leder. Samtidig sendte jeg på forhånd inn min intervjuguide til mine veiledere for å få spørsmålene godkjent. På denne måten får jeg kvalitetsikret at spørsmålene er av den art at man vil kunne få informative svar. En svakhet med prosjektet i sin helhet er at jeg som sakt observerte kun en gang, dette kan bety at flere av tingene jeg observerte kunne være tilfeldigheter, jeg var derfor nødt til å gjøre endringer mye ut i fra tidligere erfaring og teori kombinert med mine observasjoner. Hadde personalet gjennomført dette prosjektet alene kan det tenkes at endringene ville blitt noe annet da de kjenner barnegruppa godt.

Et annet begrep som er aktuelt i en metodekritikk er *validitet*. Dette begrepet handler om hvor relevant dataene er for det man ønsker å forske på. En av grunnene til at jeg valgte å

gjennomføre et intervju var for å få en fleksibel prosess hvor intervjupersonen får snakke fritt og jeg som intervjuer kan oppdage nye måter å se tema på. Dette gir også muligheten til å foreta korreksjoner hvis det dukker opp andre momenter som intervjupersonen legger fram, som er av betydning for problemstillingen (Larsen, 2010:80). Videre sier Larsen (2010:81) at ved å kombinere flere metoder, vil validiteten og reliabiliteten bedres. Dette kalles metodetriangulering. Man bruker her flere metoder i samme undersøkelse. Dette kan være både kvalitative og kvantitative metoder, eller to kvalitative metoder slik jeg har brukt. Jeg fikk en god erfaring med å undersøke tema på denne måten, da jeg selv også opplevde at dette var med å ga oppgaven min en bedre validitet og reliabilitet (Larsen, 2010:27).

Til slutt vil jeg bare nevne at i min bacheloroppgave har jeg hatt som mål å beskrive funnene mine så godt som mulig framfor å *generalisere* resultatene. Dette er for at denne studien ble gjort i kun en barnehage, å har ikke som mål å skulle være overførbar til andre barnehager. Likevel kan resultatene være et redskap for å starte en tankeprosess for andre barnehager i arbeid med samme tema (Bergsland & Jæger, 2014:80).

3.4 Forskningsetikk

Etikk omhandler riktig og godt oppførsel, og hvordan normen for dette er. Gjennom et forskningsprosjekt eller andre prosjekter vil etikken gi oss veiledning og grunnlag for vurderinger som blir gjort for å ivare ta for eksempel personvern. Det vil være viktig å huske på at etikken vil være med gjennom hele prosjektet, og ikke bare i planleggingsfasen. I gjennomføringen og i rapporteringen vil man også kunne møte på etiske dilemmaer som man må kunne håndtere på en god måte (Dalland, 2012:96).

I min bacheloroppgave sendte jeg til barnehagen et samtykkeskjema som presenterte hva som skulle gjøres og hvem som ville bli berørt. Dette ble underskrevet, men det sto også i dokumentet at de som var med kunne trekke seg når som helst i prosessen. Jeg har ikke observert enkeltbarn og derfor ikke trengt å anonymisere navn i den forbindelse. Den eneste som vil bli beskrevet nærmere er pedagogisk leder som jeg intervjuet. Her vil verken navn eller andre karakteristiske kjennetegn oppgis, kun hvor lenge intervjupersonen har jobbet i barnehagen og hvilken kompetanse hun sitter på. I mitt intervju brukte jeg båndopptaker for å samle inn dataene jeg trengte. Lydopptaket ble umiddelbart slettet etter transkribering. Når jeg gjengir observasjonene vil jeg snakke om barn og voksne generelt og ikke enkeltbarn spesielt.

4. Funn og drøfting

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere funnene fra observasjonen og intervjuet, samt reflektere over hvilken betydning prosjektet hadde for å kunne innhente mine funn . Mitt hovedfokus vil likevel være på funnene fra observasjonen, slik at funnene fra intervjuet vil fungere som supplement og kanskje gi drøftingen et annet perspektiv. Jeg vil drøfte underveis hvor jeg vil bruke teori til å underbygge det som reflekteres og drøftes.

4.1 Første observasjon

Da jeg skulle observere den første gangen prøvde jeg å ta barns perspektiv og se etter hva rommet innbyr til (se vedlegg 2) . Som Thorbergesen (2007:25) sier vil rommet snakke til barna og fortelle hvilke aktiviteter det inviteres til, noe som igjen vil gi ulike erfaringer for de. Mitt første inntrykk var at det var veldig mange små leker som lå på gulvet, men ikke forskjellige lekemiljø (mindre soner som en dukkekrok eller lesestol). Barna vandret mye uten å holde lenge i samme aktivitet. Stemningen er likevel god og det ble ikke vist tegn på negative samspill i form av uenighet og krangling, men heller ingen tegn på spesielt positive samspill hvor barna delte en opplevelse hvor humor eller kroppslig kommunikasjon kom tydelig til syne. Som Ytterhus (2002:17) sier, så kreves det mer enn å være i samme rom for å kunne kalle det et samspill, man må kunne se en form for fysisk kontakt, uttrykk for følelser, bevegelse og blikkontakt.

Mellom en lang gang fra garderoben inn til oppholdsrommet sto det en benk. Dette var egentlig et lekekjøkken som var satt inntil veggen, som de voksne brukte til å stenge av rommet for å unngå løping. For meg så dette ut som en ubrukt resurs som kunne bidratt til å skape samspill hvor barna hadde fått blikkontakt og en følelse av felleskap. Siden benken sto inntil en vegg var den ikke noe barna ga oppmerksomhet til og valgte heller å gjøre andre ting. Under min observasjon spurte jeg om denne ikke var til bruk, eller om jeg kunne bruke den når jeg skulle gjøre om innemiljøet. Den voksne bekreftet at den kunne brukes, jeg tolket det dit hen at det var bakgrunnen for hvorfor den voksne valgte å snu den. Når den ble snudd observerte jeg derimot med en gang at barn kom bort og jeg så tegn til et felleskap rundt denne benken, og barna fikk brukt seg kroppslig ved å sette seg inne i skapet og klatre over den. Dette varte et øyeblikk før den ble brukt som en romdeler igjen. Å sperre rommet er for meg en måte å hindre toddlerkulturen å komme fram, dette i tillegg til en stor bunge som sto

midt på basen. Noe som ga mindre areal til å bevege seg fritt. Som Løkken (2004:117) sier er det viktig for toddlerne å være fysisk aktive og oppleve gruppeglede ved for eksempel å løpe sammen gjennom gangen. Dette fikk meg til å undre over hvor stort fokus de har på toddlerkulturen, noe jeg ønsket å få svar på gjennom intervjuet jeg hadde planlagt. Derimot gjorde jeg en positiv observasjon i sansehjørnet de hadde ved basen. For å komme inn i dette hjørnet kunne man kripe gjennom en tunnel eller åpne en port. Inne i denne kroken hang det mange ulike ting på veggen som barna kunne ta på og leke med. I den siste perioden av min observasjon la jeg merke til gode samspill hvor barna klatret ut og inn og gjømt seg for hverandre, samtidig som man kunne tolke ansiktsuttrykkene som svært gledesfulle. Her fikk jeg bekreftet Løkkens teori om at selv om toddlerne enda ikke har det verbale språket kan de likevel forstå hverandres hensikt og mening gjennom lek (Løkken, 2004:22). I korte stunder gjennom observasjonen, fra tid til annen, opplevde jeg at barna trakk mot hverandre, rundt små bord og i sofaen, men at det kunne se ut til at de hadde vanskelig for å oppleve noe fellesskap for det de gjorde da disse samspillene ble svært korte. Dette sier jeg med bakgrunn i de uttrykk og kroppsspråk som de viste. Dette ble noen av bakgrunnen for de endringene jeg ønsket å gjøre i prosjektet.

4.2 Så hvem tilrettelegger vi egentlig for?

Ved å observere i forkant av prosjektet mener jeg at jeg fikk en bedre forutsetning for å treffe barnas behov (Seland, 2011:25). Denne observasjonen varte som sakt kun en time, men ga en bedre forutsetning for å bli litt kjent med denne barnegruppa enn om jeg ikke hadde observert i det hele tatt. Ut i fra min første observasjon ville jeg derfor gjøre noen endringer. Jeg ville ta vare på de elementene som var positive, men gjøre noen justeringer for å kunne skape flere lekemiljøer i rommet. Jeg laget meg derfor en skisse over hvordan jeg så for meg at endringene ville bli (se vedlegg 2). I forslaget ville jeg ha fokus på hvilke egenskaper og erfaringer jeg ønsket at barna skulle få mulighet til å tilegne seg. Jeg valgte derfor å ta vare på sansekroken, da får man som Thorbergson (2007:39) uttrykker et sted for estetiske opplevelser. Samtidig som jeg tok vare på to bølgespeil som allerede var på avdelingen. Noe annet estetisk som jeg ønsket å tilføre var utkleddingsklær som skulle være tilgjengelig i barnas høyde. Dette for at barna skal få mulighet til å innta ulike roller og gjøre seg erfaringer med rollespill. Selv om det kanskje ikke vil bli mye replikker og så videre i starten kan det likevel være svært betydningsfullt å få bruke hatt og vesker for å kopiere og gjøre seg erfaringer med hvordan det er å være for eksempel mamma eller pappa. Öhman (2012:123) sier at dette gir barna mulighet til å utforske posisjoner de vil lære mer om.

Videre sier Thorbergesen (2007:25) at rommet må være raust og innbydende samtidig som barna skal få mulighet til å slappe av. For de yngste barna mener jeg det vil være av stor betydning å kan få trekke seg tilbake i en hektisk hverdag, og valgte derfor å trekke sofaen litt mer bort i fra det største lekearealet. Samtidig som jeg satte opp bøker på en hylle i nærheten, min tanke var at dette kunne bli en sone for mer ro og mulighet for å sitte sammen med en voksen.

Lekekjøkkenbenken ble også tatt med inn på avdeling og satt sammen med et bord og fire stoler beregnet for de minste. Sklia ble derfor flyttet og fikk en mer sentral plass i rommet. Mitt mål med å ta inn kjøkkenbenken var å skape et lite miljø som kunne innby til en lek flere kunne ta del i. I Lindahl (1999:51) sier Vygotsky at gjennom miljø som oppmuntrer til sosialt samarbeid vil barnet kunne få gode forutsetninger for å kunne observere og imitere, et slikt type miljø var noe jeg savnet i min første observasjon.

Den siste store endringen jeg så som svært relevant for både mulighet for gode samspill og for toddlerkulturens verdi var å innrede hvilerommet til et tumlerom/puterom i barnas tid til frilek. Her får barna i mye større grad mulighet til å få brukt seg kroppslig. Som Thorbergesen (2007:39) sier er det karakteristisk for et slikt rom at det inneholder madrasser, puter eller andre ting å klatre på som utfordrer barnas motoriske og sosiale kompetanse. Man har dermed et mye bredere sosialt tilbud for barnegruppa. Ei barnegruppe er alltid sammensatt med ulike personligheter og behov. Derfor er det svært skummelt å si slik som pedagogene i Åberg & Taguchi (2010:30) sa, ”nå har vi fått en *sånn* barnegruppe”. Barnegruppa vil alltid være i endring og da må også rommet være det.

4.3 Tiden etter prosjektet

Etter en uke kom jeg tilbake å observerte. Jeg vil her presentere to observasjoner hvor jeg gjorde interessante funn og se disse opp mot teorien jeg har lagt fram.

Observasjon 1:

I ”kjøkkenkroken” står det et bord inntil en vegg med to store vindu. En gutt klatrer opp på bordet og smiler bredt mens han ser ut over basen. To gutter ser han og klatrer opp på bordet. De tre guttene går bort til vinduet og banker på vinduet mens de ler og ser på hverandre. En voksen kommer bort til barna og sier at det er ikke lov å stå på bordet. Guttene gikk ned, men trakk gang på gang tilbake til den samme aktiviteten hvor den voksne reagerte på samme måte hver gang.

Dette eksemplet er i mine øyne tegn på tre gutter som delte en opplevelse sammen uten noen form for verbal kommunikasjon. Jeg tolket dette som tegn på samspill og toddlerkultur hvor det var tydelig at latteren var en fellesnevner for at "nå har vi det artig" (Løkken, 2004:116). Små barn er i følge Lindahl (1999:15) svært interessert i andre barn i samme aldersgruppe, noe som fører til at de gjerne ønsker å gjøre det samme som de man er sammen med. Jeg stiller spørsmål ved avgjørelsen til den voksne som jeg anser som litt for snar med å avbryte denne leken. Det ble tydelig for meg at voksenrollen har stor betydning for om toddlerkulturen får blomstre eller om det ikke finnes rom for den, som igjen gir rom for samspill. Johansson (2013:25) snakker om en samspillende atmosfære hvor den voksnes avslappet holdning til grenseoverskridelser er et av stikkordene. Det betyr ikke at den voksne skal godta hva som helst, men det vil være viktig at den voksne er til stede for å observere og vise en interesse for barnets intensjoner. Man må ønske å forstå hvordan de opplever situasjonen for å kunne forså hvilken verdi den har for de. Jeg har likevel forståelse for at dette må kunne fungere i en hektisk hverdag, og at det ikke alltid er ressurser nok til å kunne være til stede for alle barn til en hver tid. I denne observasjonen var det kun to voksne på basen, hvor jeg ble fortalt at de heller ikke åpnet døra på puterommet før den siste voksne kom. Det kan tolkes som at voksenrollen og dens tilstedeværelse er av stor betydning for personalgruppa da de ønsker å kunne være til stede der hvor barna er, noe som kan være grunnlaget for at den voksne avsluttet guttenes lek.

Observasjon 2:

Den tredje voksne på basen kom på jobb. Ganske snart kunne den voksne som tidligere sa nei til de tre guttene ved bordet sette seg ved det lille bordet. Barna startet med en gang å dekke på og ta fram kjøkkenredskaper. Den voksne fikk "smake" på det som ble servert og barna var aktivt med i leken. Parallelt med denne leken åpnet en voksen opp døren til puterommet. Flere av barna stormet inn. Den voksen sto ved den myke bingen og holdt i handa til barna som sto på tur og rekke for hoppe ned i bingen. Barna som lå ned i bingen lo og holdt rundt hverandre før de stilte seg opp i kø igjen. Etter hvert kom det inn ei jente som sto på siden å observerte. Den voksne spurte om hun ville sitte i fange. Jenta ønsket dette og satt lenge å så på før hun hoppet ned i bingen. Etter 15 minutter ble det flere som trakk ut fra puterommet. Den tredje voksne hadde da satt seg i sofaen med en bok. Flere og flere barn satt seg rundt.

Denne observasjonen ga meg en bekreftelse på at rom i rom er viktig. Jeg opplevde at barna ble lengere i hver lek og at stemningen virket mer harmonisk framfor kaotisk. Dette til tross for at det var mange barn på puterommet hvor lydnivået ble ganske høyt. I kjøkkenkroken observerte jeg helt klart samspill hvor utveksling av følelser og opplevelser kom frem (Ytterhus, 2002:17). Barna fikk erfaring med turtaking ved at de hadde en liksomlek hvor man hver sin gang lot den andre "smake" på det man serverte. Den voksne gikk fram som et godt eksempel for et godt samspill som Johannson (2013:183) snakker om. På puterommet så jeg også gode samspill hvor toddlerkulturens humor ble tydelig. Barna var kroppslige og rullet sammen i bingen og delte en glede over aktiviteten. Aktiviteten ble gjentatt gang på gang. Humor og gjentakelse er som nevnt tidligere, i følge Løkken (2004), sentrale elementer i toddlerkulturen. Ved å gjenta aktiviteten gir det barna mulighet til å kjenne på en følelse av kontroll, oversikt og hvordan ting henger sammen. For toddlerne vil dette gi mening og oppleves som svært meningsfullt. En fordel med å legge til rette for slik type lek er at den ikke har noen klar start eller slutt, noe som gjør det enkelt for barna å velge selv når de vil delta eller avslutte. For barn som er litt usikre, eller bare trenger tid til å observere hva leken går ut på, åpner det seg en mulighet for å ta den tiden man trenger før man bestemmer seg om man vil delta (Sandvik, 2006:24). Dette så jeg et godt eksempel på da den ene jenta ønsket å sitte i fanget før hun ble med. Dette skaper et inkluderende lekemiljø som jeg opplever kan øke barnas selvtillit i videre lek. Etter hvert som barna gikk ut av rommet så jeg at de trakk mot de voksne, en av de voksne som hadde satt seg i sofaen ble også en sone hvor man kunne roe ned å høre på en bok. Min intensjon med denne sofaen var akkurat dette, men det var ikke noe jeg hadde informert personalet om på forhånd. Jeg opplevde at miljøet nå i større grad ga plass for ulike aktiviteter hvor barna både kunne bruke seg fysisk samtidig som det var mulighet for å konsentrere seg og slappe av med en bok, noe Thorbergesen (2007:25) nevner viktigheten av. Som hun nevner videre legger man da til rette for å gi barna forskjellige erfaringer.

På slutten av min observasjon var det ikke lenge før de skulle gå ut og de voksne måtte avslutte leken med barna for å ordne forskjellige ting. Det som var en spennende observasjon var at barnas lek ble oppløst. Flere og flere begynte å vandre rundt og det kunne se ut til at de leter etter nye ting å finne på. I mine øyne ble det tydelig hvor viktig voksenrollen er for de yngste barnas samspill og lek. Som Drugli (2013:81) nevner vil en god relasjon til de voksne ha ekstra stor betydning siden de trenger voksne som støtter de i hverdagens situasjoner. Videre nevner hun et viktig poeng at gjennom positive relasjoner med barna vil også de voksne oppleve en økt motivasjon for å være sammen med barnet. Dette skaper en god

atmosfære generelt, noe som bidrar til å øke barnas positive atferd. Dette kan legge et grunnlag for å forebygge atferdsvansker eller utfordringer med å samarbeide. Denne observasjonen ga for meg uttrykk for at utformingen av barnehagens rom også påvirket voksenrollen som igjen blir med å påvirker barnas samspill internt eller relasjonen barnet får til den voksne. Dette sier jeg med bakgrunn i at jeg så de voksne uttrykte en annen type ro over å kunne være lengere i lek med barna. De så ut til å glede seg over samspillet uten å måtte si så mye nei og komme med negative kommentarer. Det vil likevel være viktig å være sensitiv i leken, ved å styre leken for mye eller trekke seg for fort ut kan man ødelegge leken, noe som jeg så på slutten av observasjonen. I følge Vince (1971 i Løkken:2012:150) skal man minst mulig blande seg inn i leken til barna, men legge til rette for store arealer som barna kan bevege seg fritt. Siden bingen var flyttet til puterommet så var arealet på basen mye større. Dette så ut til å gi en større tumleplass for barna, noe som også ga de mer oversikt over rommet. Likevel vil jeg si meg noe uenig med Vince da det kommer til de yngste barna. I min observasjon opplevde jeg at de voksnes nærvær var viktig for barnas lek, men at det heller kan være litt opp til barna hvor mye de engasjerer den voksne med i leken. På denne måten mener jeg man er en sensitiv voksen som vurderer hver situasjon og hvert barns behov.

Voksenrollen var i forkant av prosjektet ikke noe jeg hadde så mye vekt på. Heller ikke etter min første observasjon ble jeg noe mer observant på dette. Det var først etter min siste observasjon jeg så hvor tydelig voksenrollen var. Rom i rom la mer til rette for at de voksne kunne fordele seg på ulike soner, hvor man kunne støtte leken på en helt annen måte. Jeg mener dette var en av grunnene til at atmosfæren ble roligere. Det kan se ut til at disse elementene utfyller hverandre. Et flott designet rom med mange pedagogiske baktanker vil ikke ha den samme betydningen uten oppmerksomme voksne, samtidig som at oppmerksomme voksne vil kanskje ikke ha et like godt utgangspunkt for å være der for barna om ikke innemiljøet har de beste forutsetningene.

4.4 Intervjupersonens perspektiver på endringene

I etterkant av prosjektet valgt jeg å intervju pedagogisk leder for å høre hennes erfaringer med endringene som var gjort. Jeg startet først med å spørre henne hvordan de jobber til daglig med temaet barn og rom. Her forteller hun at de har tatt hensyn til barnegruppas forutsetninger og alder, noe som støttes av Åberg & Taguchi (2010:30). De fikk en barnegruppe i høst som besto av nesten bare nye 1-åringer hvor de hadde fokus på å være tilstede og skape trygghet. Noe som var bakgrunnen for at de valgte å ikke ta i bruk det ekstra rommet som de fram til nå har brukt som hvilerom. De har likevel hatt fokus på å ha ting i

barns høyde og legge fram leker slik at det skal være med innbydende for barna. Denne prosessen har de jobbet lenge med, men har oppdaget mer og mer at de har behov for nye utfordringer. Det pedagogiske perspektivet de har jobbet ut i fra har vært at toddleren er et sansende barn, noe jeg så de hadde fokus på i blant annet sanse-kroken. Dette er i tråd med Maurice Merleau-Pontys filosofi om at kroppen er forankret i denne verden med mer enn bare tanken. Hele kroppen vil brukes for å kunne oppleve verden, hvor man da inkluderer sanser, motorikk, følelser, tanker og fysiologi. Man har som menneske en naturlig intensjon for å være oppsøkende til de rundt seg (Løkken, 2004:22). Dette er filosofien som Gunnvor Løkken støtter seg til når hun snakker om toddlerkulturen. Som sakt så hadde min informant 16 års erfaring i førskolelæreryrket og har nok på disse årene tilegnet seg mye erfaring med de yngste barna, til tross for at hun ikke har noen fordypning i emnet. Kompetanse og erfaring vil i følge Abrahamsen (2010:86) være svært betydningsfullt for at de voksne som observerer de yngste barnas lek skal kunne reflektere over det man ser. På denne måten får man en type "vent og se"-holdning som gjør at man ikke tar forhastede bedømmelser av en situasjon. Jeg fikk i gjennom min samtale med informanten et inntrykk av at toddlerkulturen har stor betydning for hvordan de ser på de yngste barna, men at det som kan hindre at den får så stor plass er bemanningssituasjonen.

Informantens opplevelse av omgjøringen var svært positiv. Jeg kunne høre at vi delte mange like observasjoner, til tross for at min observasjon varte kun en time. Gjennom uka merket hun roligere stemning på morgenen hvor det var mindre vandring og barna fant raskere noe å finne på. Dette så hun i sammenheng med at lekemiljøene var tydeligere nå enn før. Det var lettere for barna å gruppere seg uten å bli forstyrret i leken. Det nye puterommet så ut til å ha blitt et godt alternativ for de som ønsket å bruke seg mer fysisk. De så seg nødt til å flytte bingen tilbake til der den sto før, da dette store arealet skapte for mye løping og uro. Det var forstyrrende for de som ønsket å sitte med tog og biler. Som Thorbergsen (2007:25) sier må barnehagens rom være raust og innbydende, hvor det også er mulighet for å konsentrere seg og slappe av. Dette var nok en fornuftig avgjørelse med tanke på at man har mange barn med ulike behov å ta hensyn til. Som hun videre forteller har de fortsatt gangen ut til garderoben, samt puterommet til å utfolde seg fysisk. Hun hadde også observert at kjøkkenkroken har blitt brukt mye. Rolleleken er ikke så tydelig enda, men når de større barna fra den andre basen kommer på besøk kan de holde på lenge. Som jeg har nevnt tidligere vil toddlerne ha et behov for å gjenta og herme det som blir gjort av andre, for at de skal få en forståelse av hvordan ting henger sammen (Sandvik, 2006:24). I dette lekemiljøet vil det ligge

til rette for at de yngste og de eldste barna kan møtes på en felles arena, hvor de yngste får nok en mulighet til å utvikle sine samspillsferdigheter. I følge Krogstad (2005:103) vil også dette samspillet kunne bidra til at barnas dialog utvikler seg da de blir inspirert til å herme handlingene de eldre barna gjør. I sammenheng med dette lekemiljøet har de også vist stor interesse for utkledningsklærne som ble hengt opp og går ofte å speiler seg i bølgespeilene.

Avslutningsvis spurte jeg henne om hun har opplevd at endringene av det fysiske miljøet har påvirket hennes samspill med barna. På dette svarer hun: ”Jeg får gjort jobben min bedre”. Hun utdyper at de voksne fordeler seg på de ulike lekemiljøene for å veilede og støtte barna i leken de holder på med. Hun opplever at hun får et nærere samspill med barna enn hva hun gjorde før, og er nå med i leken på en annen måte. Dette ble en kontrast til da barna tidligere vandret mer, noe som førte til konflikter. Informanten har en opplevelse av at de da oftere måtte støtte de i å løse konflikter og kom ofte etterkant. Nå når de sitter på gulvet og er mer deltagende opplever hun at de heller ikke trenger å si så mye nei. Dette er en spennende erfaring fra informanten som jeg tolker har sammenheng med endringene som er gjort og ikke preget av tilfeldigheter. Her beskriver hun en samspillende atmosfære som Johansson (2013:25) snakker om. Når de voksne er tilstede vil de også få et bedre utgangspunkt for å se behovene endre seg i barnegruppa og kan da i takt med disse endringene gjøre om på innemiljøet. Rommet vil da til en hver tid kunne uttrykke hvilke egenskaper og erfaringer de voksne har fokus på at barna skal utvikle (Seland, 2011:25).

5. Avslutning:

I denne oppgaven har jeg gjennomført tre kvalitative metoder for å undersøke min problemstilling. Prosessen for å prøve å finne svar på min problemstilling har vært svært spennende. Jeg har opplevd at ved å bruke metodetriangulering, som jeg nevner i metodekapittelet, har jeg fått et mer helhetlig bilde på det jeg har undersøkt. Gjennom mine observasjoner og prosjektet, samt intervjuet med min informant, har jeg sett etter:

Hvordan kan det fysiske rommet ha betydning for de yngste barnas sosiale samspill i barnehagen?

Jeg har gjennom teorikapittelet tatt for meg tema som belyser hvordan man kan tilrettelegge barnehagens innemiljø med fokus på de yngste barna, samt sett på Løkkens teori om toddleren og toddlerkulturen. Å redegjøre for hva samspill kan være, og typiske tegn på det, har jeg også sett på som relevant for å kunne vite hva jeg skulle se etter. Jeg valgte til slutt å legge fokus på voksenrollen da jeg opplevde at den ble mer framtrædende enn hva jeg først hadde antatt. Ut i fra teorien vil jeg konkludere med at funnene mine tilsier at det er av betydning hvordan man velger å innrede innemiljøet for de minste. Rommet kan ha betydning gjennom at man lager rom i rom som skaper mer intime møteplasser for barna. Dette gjør at hvert "rom" blir tydeligere for barna og gir mer mening. Som jeg presenterte i drøftingsdelen ble det et funn for meg hvor viktig voksenrollen er i dette samspillet. Rommet i seg selv *kan* har stor betydning for de yngste barnas samspill, men dette må sees i sammenheng med at de voksne er tilstede. Det fysiske rommet vil derfor ikke bare ha betydning for barns samspill med hverandre, men også være av stor betydning for de voksnes tilstedeværelse og samspill med barna. Jeg mener det vil være vanskelig å se rommet alene som et utgangspunkt for barnas samspill. Jeg var i forkant av oppgaven klar over at barns samspill var preget av flere elementer, men det ble en interessant opplevelse å se hvor betydningsfullt det også var for de voksne og hvordan min informant opplevet endringene.

Jeg opplever at siden voksenrollen er av så stor betydning vil det bli enda viktigere at de som jobber på småbarnsavdeling har den kunnskapen de trenger om de yngste barna. Spørsmål jeg stiller meg er hvorfor det ikke stilles kompetansekrav til dette fagområdet når man skal ansette voksne på småbarnsavdeling? Om ikke annet at det kan legges opp til kursing og så videre i etterkant. Selv har jeg fått et helt nytt syn på de yngste barna etter mitt tredje studieår hvor dette har vært min fordypning. Før jeg startet mitt tredje studieår hadde jeg lite erfaring med denne aldersgruppa, å undervurderte nok hvor viktig min rolle som voksen var i samspillet med de yngste barna. Som Askland (2012:35) sier så handler det om hvordan man *ser og hører* barnet. Å for å kan gjøre det på en god måte må man i mine øyne inneha erfaringer og kompetanse som er relevant. Disse spørsmålene hadde vært spennende å jobbe videre med, samtidig som det hadde vært interessant å snakket med personale som jobber på småbarnsavdeling og ikke sitter på denne kompetansen. Hvilke tanker kan de ha om dette?

Å undersøke et tema og en problemstilling på denne måten har vært for meg veldig spennende. Det har gitt meg mulighet til å selv delta og engasjere meg, samtidig som det har

gitt meg mulighet til erfare samarbeid med personalet. Jeg mener jeg har fått en mulighet til å komme utenifra med nye øyne på et lekemiljø som det kan være lett å se seg blind på. Det har gitt meg mange gode refleksjoner som jeg vil ta med meg videre når jeg selv kommer ut i arbeidslivet. Et av mine håp for oppgaven var å kunne tilføre noen nye perspektiver å kunne tilføre noen nye ideer for utforming av innemiljøet på basen. Derfor gleder det meg å høre at informantene sitter igjen med en følelse av at hun nå får gjort jobben sin bedre. Jeg sitter igjen med et ørlite håp om at denne prosessen kan ha bidratt til dette og at barn og rom har fått et større fokus hos personalet enn hva jeg fikk inntrykk av at det hadde tidligere.

Litteraturliste:

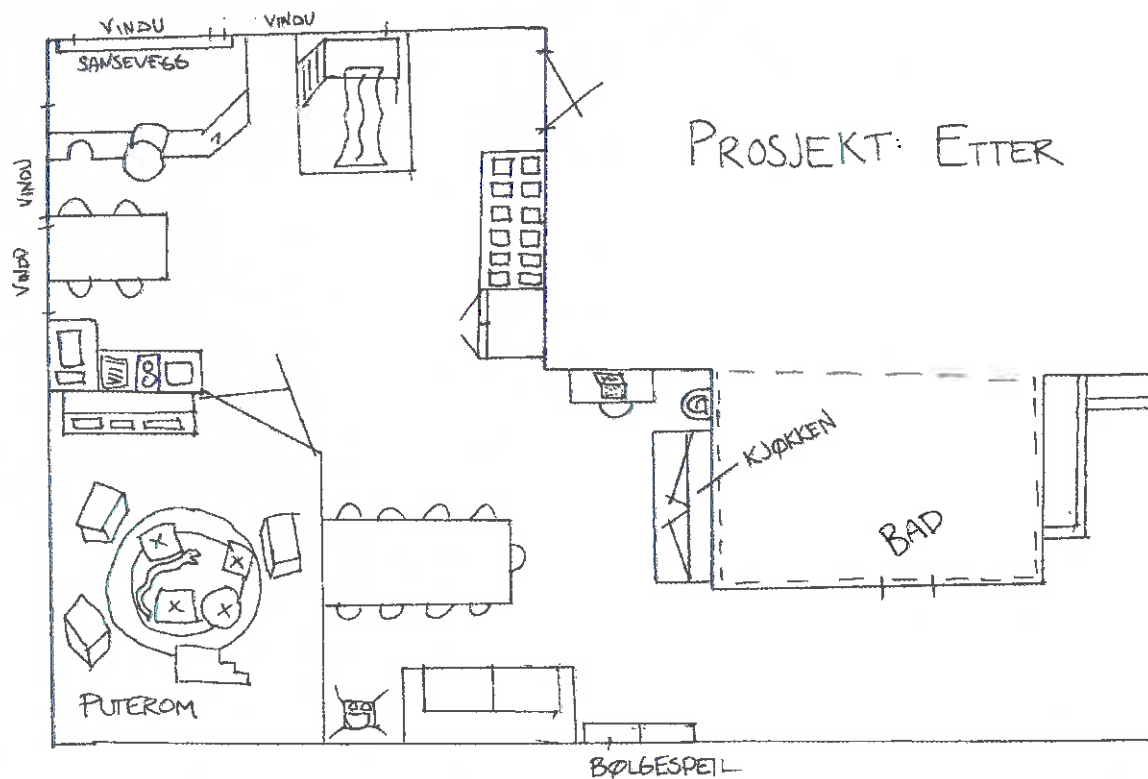
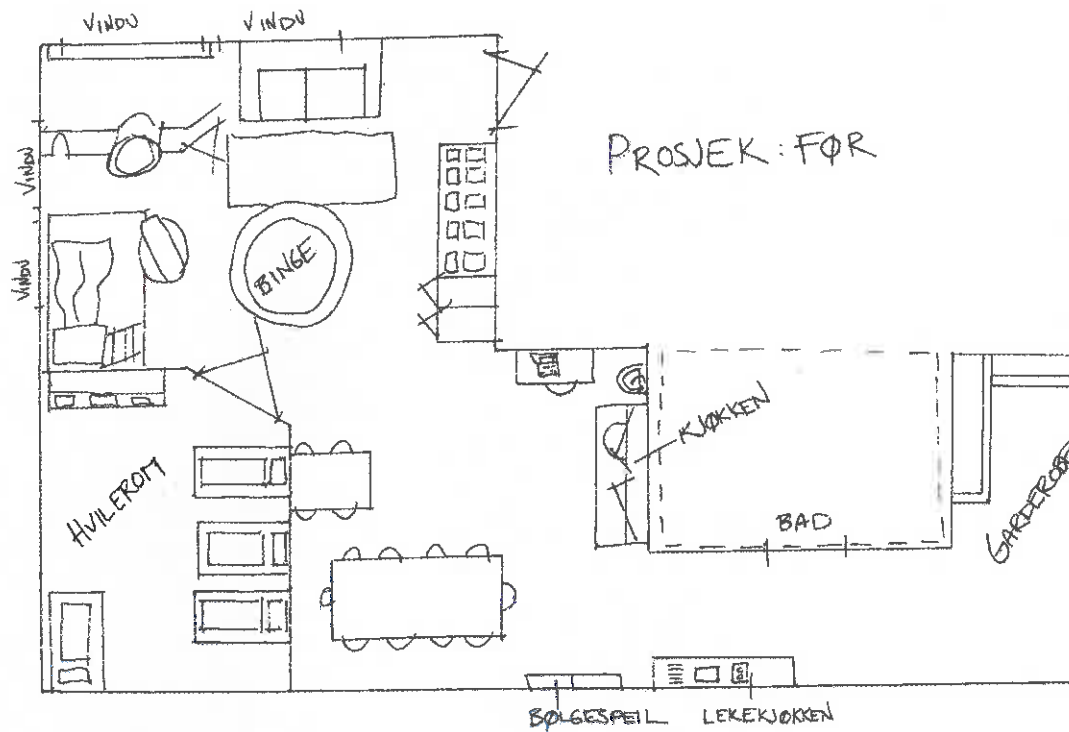
- Abrahamsen, G. (2004) *Et levende blikk – samspillsobservasjon som metode for læring*
Oslo: Universitetsforlaget
- Askland, L. (2012) *Kontakt med barn – innføring i førskolelærerens arbeid på grunnlag av observasjon*. (2.utgave) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2014) *Bacheloroppgaven I Bergsland & Jæger (red.)*.
Bachelor oppgaven i barnehagelærerutdanningen (s.51-88) . Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Dalland, O. (2012) *Metode og oppgaveskriving*. (5.utgave). Oslo: Gyldendal akademisk
- Drugli, M.B. (2010) *Liten i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm as
- Greve, A. (2009) *Vennskap mellom små barn i barnehagen*. Oslo: Pedagogisk forum
- Johansson, E. (2013) *Små barns læring – møter mellom barn og voksne i barnehagen*.
Oslo: Gyldendal akademisk
- Krogstad, A. (2005) *De minste barnas språk*. I S. Haugen, G. Løkken & M. Røthle (red.).
Småbarnspedagogikk – fenomenologiske og estetiske tilnærminger (s.92-109).
Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Larsen, A.K (2010) *En enklere metode – Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*. Bergen: Fagbokforlaget
- Lindahl, M. (1999) *Lærende småbarn*. Oslo: Pedagogisk forum
- Løkken, G. (2005) *Toddlere som kroppssubjekt* I S. Haugen, G. Løkken & M. Røthle (red.).
Småbarnspedagogikk – fenomenologiske og estetiske tilnærminger (s.24-36).
Oslo: Cappelen Damm Akademisk

- Løkken, G. (2012) *Toddlerkultur – Om ett- og toåringens sosiale omgang i barnehagen*. (6.opplag) Oslo: Cappelen akademisk forlag
- Løkken, G. & Søbstad, F. (2006) *Observasjon og intervju i barnehagen*. (3.utgave) Oslo: Universitetsforlaget
- Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver* (2011) Oslo: Kunnskapsdepartementet
- Rye, H. (2011) *Tidlig hjelp til bedre samspill* (2.utgave) Oslo: Gyldendal akademisk
- Sandvik, N (2006) *Temahefte: Om de minste barna i barnehagen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet
- Seland, M. (2011) *Livet i den fleksible barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget
- Søbstad, F. (2006) *Glede og humor i barnehagen*. Oslo: Cappelen akademisk forlag
- Søbstad, F. (2005) *Småbarnas humoropplevelser* I S. Haugen, G. Løkken & M. Røthle (red.). Småbarnspedagogikk – fenomenologiske og estetiske tilnærminger (s.165-181). Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Thorbergesen, E. (2007) *Barnehagens rom – nye muligheter* Oslo: Pedagogisk forum
- Öhman, M. (2012) *Det viktigste er å få leke*. Oslo: Pedagogisk forum
- Åberg, A. & Taguchi, H. L. (2010) *Lyttende pedagogikk – etikk og demokrati i pedagogisk arbeid*. (5.opplag) Oslo: Universitetsforlaget

Vedlegg 1: Intervjuguide

1. Kan du beskrive deres fokus på barn og rom, og hvordan jobber dere med dette til daglig?
  - Tenker her da på møter, faglig input, møblering og tilrettelegging for barna
  - Underspørsmål: Hvilket pedagogisk perspektiv jobber dere ut i fra?
2. Hva er det viktig å tenke på når det fysiske rommet skal utformes i tråd med de yngste barnas behov?
3. Etter uka hvor jeg har gjort en endring av det fysiske miljøet, har du observert noen endringer i hvordan barna tar i bruk rommet?
4. Opplever du at endringene av det fysiske miljøet har gjort noe med ditt samspill til barna?

Vedlegg 2: Skisser av basens innemiljø, før og etter endringene

(Private skisser)